

ABSTRACT (IN CZECH LANGUAGE)

Tato práce přináší interpretivní literární analýzu románů Thomase Pynchona, které pojímá do jednoho celku jako všezahrnující „dílo“ (*oeuvre*). Ústředním východiskem práce je sledování jednotícího prvku *použití prostoru* v textu. Tento jednotící prvek je stvrzen rozvojem tropů, motivů a témat zapojených do vybudování literárního prostoru, literárního prostoru jako světa stvořeného pro postavy a prostorový diskurz vymezující epistemologii postav. Tato práce poukazuje na společný jmenovatel řečeného vývoje: autorský hlas zdůrazňující rostoucí naléhavost s jakou je etický postoj jednotlivce určující pro svět jako společenskou realitu.

Metodologie této práce se opírá o kombinaci interpretivního čtení založeného na spolupráci čtenáře s textem a užití termínů půjčených z vybraných filosofických pramenů. Spolupráce s textem se zakládá na restitutivní (otevřené) interpretaci, vymezené tím, co text skutečně může podpořit (koncept textu jako „líného stroje“ Umberta Eca) a pojetí „malého světa“ v literatuře Lubomíra Doležela. Filosofická inspirace začíná pojetím lidské epistemologie bytí ve světě jako záležijící na fyzické existenci v prostoru (Maurice Merleau-Ponty). Potom se metodologie této práce vyrovnává s konceptem Bytí Martina Heideggera přinášející starost o toto bytí a o svět. Důsledky starosti Bytí jsou pak diskutovány na úrovni života jedince s ostatními lidmi (Jean-Luc Nancy). Diskuse pak pokračuje na úrovni společnosti, kde sleduje argumentaci přivlastnění prostoru a mechanismů kontroly (Henriho Lefebvre, Edward Soja a Gilles Deleuze a Félix Guattari). Stát jako typ společenské organizace je pojmán coby dynamický systém, což přináší specifický výklad jeho chování jako celku, založeného na principech sebeorganizace (Humberto Maturana a Francisco Varela). Mechanismus sebeudržování je určen principem entropie (Rudolf Arnheim a Geert Hofstede).

V díle Thomase Pynchona je čtenář svědkem vývoje postav a literárního prostoru: tato práce uvádí pro sledování tohoto vývoje koncept *tělesné investice* v prostoru. Jeho postavy nabývají ve fabuli zřejmější výraz, dichotomie mezi prostorovými diskurzy se vyjasňuje, a důraz na soužití jedince s druhými roste na naléhavosti. Aby zdůraznil etický aspekt lidského bytí ve světě, a aby mohl diskutovat protiklad synchronního bytí-skrze-druhého a diachronního bytí-ke-smrti, Pynchon mění literární prostor a jeho užití ve svých románech.

Za tímto účelem Pynchon poukazuje na dichotomii mezi skutečným a imaginárním prostorem a diskurzy, jež epistemologie užívá k tomu, aby mezi nimi vytvořila „smysl“. Tato práce vysvětluje vliv moci na tyto diskurzy skrze koncepty *vrstveného prostoru* (jako produktu teritorializace) a *hladkého prostoru* (jenž předchází procesu teritorializace, či je produktem procesu de-teritorializace). Tato práce identifikuje v Pynchonově díle autorský vývoj *skutečných či imaginárních konceptů*, které produkují systemické mechanismy sebeorganizace ve vrstveném prostoru na straně jedné, a *imaginárních dějišť* produkovaných odporem ke kontrole v hladkém prostoru na straně druhé. Dále tato práce pokračuje analýzou změn epistemologie postav a užitím prostoru v jednotlivých románech. Závěrem této analýzy je poznatek, že Pynchon užívá výše zmíněné „typy“ prostoru se vzrůstající intenzitou, jež se snoubí s rostoucím důrazem na etický aspekt lidského bytí ve světě. Pynchon volá po etické zodpovědnosti.

Tato práce doporučuje sledování tohoto vývoje v díle k lepšímu čtení a kritice Pynchonových románů. Nejenže tím obohatí možnosti interpretativního čtení, ale úspěšně se tak vyvaruje hledání významu založeného na čtení jednotlivých románů a kontextualizovaného s externími aspekty, které se na text dají naroubovat, ale text samotný je nepodporuje.